

І. О. Поліщук, доктор політичних наук, професор

ЕТНОГЕНЕЗА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА УТВОРЕННЯ ЙОГО ПЕРВІСНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Розкриваються різноманітні підходи і концепції етногенезу українського народу в контексті формування його первісної ментальності. У рамках історіософської парадигми вивчення української ментальності описуються основні віхи етногенезу українства. Наголошується на яскраво виявленому хліборобському характері Трипільської культури – протокультури українців, яка визначила особливості їх первісної ментальності. Антська держава розглядається як перша протоукраїнська політична спільність, що заклала ментальні властивості, які знайдуть свій розвиток у подальшій політичній ментальності українства: демократизм, відцентрованість, регіоналізм тощо.

Ключові слова: етногенеза, українська ментальність, Трипільська культура, Антська держава, Київська Русь, демократизм, регіоналізм.

Постановка проблеми. Ментальна детермінованість політичних процесів уже тривалий час перебуває у центрі уваги науковців та політиків, адже наочна національна самобутність в ідентичних умовах розвитку соціуму завжди надає оригінальний візерунок здійснення владарювання та реакції на нього. Осмислення та дослідницька рефлексія щодо впливу історичного та ментального чинників на політичні процеси належить до своєрідних наукових констант, які то звужують, то розширюють свій вплив на розгляд першопричин («глибинного коріння») оригінального контексту поточної політики. Важливо підкреслити, що українське суспільствознавство знаходиться в авангарді вивчення означених аспектів.

Поступово у вітчизняній політичній науці утворилася *історіософська парадигма* вивчення української національної ментальності, основний сенс якої полягає в тому, що базовий ментальний підмуток формується на етапі етногенезу певної нації. У ході історії він зазнає певних трансформацій, але внаслідок того, що географічні, кліматичні, геополітичні умови існування нації зберігаються в основному незмінними, історична ментальна підойма зберігає свою актуальність, репродукуючись у тих чи інших формах у способі мислення прийдешніх поколінь. Як справедливо зауважує доктор політичних наук І. А. Побочий, менталітет відрізняється від свідомості, але через комплекс когнітивних та афективних структур включає її у свій склад. Він містить елементи суспільної психології, історичну пам'ять, соціальні емоції,

бажання, настрої, реакцію на зміну зовнішнього середовища, як природного, так і соціального [1, с. 37]. Т. Г. Бабина також звертає увагу на історичну вкоріненість багатьох аспектів національної ментальності, підкреслюючи, що менталітет з точки зору смислотворення виявляється на свідомому та несвідомому рівнях, включаючи виміри генетичної пам'яті [2, с. 9].

О. Стражний розглядає «негативні» риси менталітету українців як «відгомони забутих недуг» — провінційність, знижену самооцінку, брак цілеспрямованості, анархічність, слабку допитливість, зневагу до здоров'я, інфантильність, замкненість у своїй групі, непослідовність, амурний авантюризм [3, с. 35]. Отже, історичні основи формування національної ментальності потребують ґрунтовного та уважного вивчення, адже заперечувати їх вплив на модерний політичний процес є неможливим. Звернення до епохи етногенези має сприяти пошуку того самого «глибинного коріння» національної ментальності, про яке пише переважна більшість дослідників.

Розробленість проблеми в науковому дискурсі. Наукова література з приводу питання етногенези українців має різні підходи і концепції. Серед них чітко виділяються три.

Першу концепцію можна визначити як великодержавну російсько-шовіністичну, фундатори якої — відомі дворянські історики М. Щербатов, С. Соловйов, М. Карамзін, В. Татищев та їхні сучасні послідовники І. Заїчкін, І. Почкаєв стверджують, що ніякого українського народу не було і немає, натомість існує діалектна група російського народу, його складова частина, так звані «малороси».

Друга концепція знайшла якнайбільше поширення в радянські часи у працях представників тогочасного наукового офіціозу В. Мавродіна, Л. Черепніна, Б. Рібакова, М. Третьякова; сьогодні серед її прихильників фігурують імена О. Моці та М. Гуслистого. Це так звана концепція «триєдиної Русі», суть якої вичерпується тезою, що український народ разом із російським та білоруським з'явився від єдиного кореня — «давньоруського народу».

Проти цих теорій виступили ще дореволюційні українські історики, які розробили третю, відмінну від цих двох, автохтонно-автономістичну концепцію. Її суть полягає у твердженні, що український етнос є автохтоном на своїй землі. Історичні корені його треба шукати в сивій давнині (за М. Грушевським — в антах). Український народ розвивався автономно, на власній базі. Початки цієї концепції заклав автор «Історії Малоросії» М. Ф. Маркович, зазначивши, що український народ походить від іншої, ніж великоруський, племенної основи. Міркування згаданого вченого розвинув «батько» української етнопсихології М. І. Костомаров у своїй праці «Дві руські народності», а згодом М. С. Грушевський у роботі «Звичайна схема “Руської”

історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства». Поділяючи ці позиції видатний російський історик В. Ключевський. Більшість сучасних вітчизняних та закордонних дослідників схильна вважати автохтонно-автономістичну концепцію найбільш прийнятною в науковому, а не лише у політично-кон'юнктурному плані.

Менталітет українського народу складає основу досліджень сучасних науковців Т. Бабиної, В. Бебика, В. Васютинського, В. Вітковського, С. Дацюка, І. Лисого, В. Лобаса, І. Побочого, О. Романчука, О. Стражного, О. Фільца та ін.

Мета статті полягає в тому, щоб визначити основні віхи етногенези українського народу в контексті формування його первісної політичної ментальності.

Виклад основних положень. Автохтонність українського етносу означає, що він, як зауважує визнаний науковий авторитет Д. І. Дорошенко, «живе на тій самій території, яку здобув в початках свого розселення в Східній Європі, дуже мало уступивши з цієї території чужим народам, а те, що він здобував, це було продуктом колонізації порожніх, незаселених просторів, з яких не було потреби когось усувати та прогоняти. Отже, український народ був не завойовник, лише мирний колонізатор» [4, с. 27].

Сучасний дослідник В. Киричук, спираючись на новітні досягнення археологів, констатує: «Територія України здавна була заселена людьми. І це не випадково. Адже на час виникнення людства територія сучасної України мала чи не найсприятливіші умови для людського життя... Уперше на теренах України людина з'явилася понад мільйон років тому» [5, с. 143]. Період масового заселення на майбутніх українських просторах відбувається в добу пізнього палеоліту (40–15 тис. років тому). У цей час головними видами людської життєдіяльності були полювання і збиральництво, відкрито спосіб штучного добування вогню. Для нас особливого значення набуває свідчення про те, що основою суспільного устрою давніх праукраїнців був матриархат [5, с. 143]. Напевно, саме на цьому етапі ранньої етногенези українців починає формуватися одна з базових його ментальних домінант — превалюючий жіночий архетип, докладна мова про який далі.

Так звана неолітична революція (7000–2500 рр. до н. е.), суть якої полягає у переході людського суспільства від привласнювальних форм господарства (мисливство, рибальство, збирання) до відтворювальних (рільництво й тваринництво), заторкує одним із перших праукраїнський регіон. Знову-таки цьому сприяють природно-географічні умови — теплий клімат, родючий ґрунт, велика кількість рік тощо. Виникає одна з найдавніших і найрозвинутіших за тих часів Трипільська культура (від назви селища Трипілля, що під Києвом, де археологами знайдено базовий масив залишків цієї культури).

Англійські археологи С. Пігот та Г. Кларк у монографії «Передісторичні суспільства» розглядають територію Праукраїни як прабатьківщини індоєвропейських народів, а носіїв Трипільської культури — як попередників індоєвропейської етнічної сім'ї, до якої належать слов'яни, а відтак і українці. Французький вчений Г. Руа, англієць Г. Чайлд, австралієць В. Чайлд, наші співвітчизники Л. Силенко та В. Паїк і багато інших дослідників дотримуються аналогічних поглядів щодо ролі Трипільської культури в загальноцивілізаційному процесі.

Перелічені дослідники звертають увагу на яскраво виявлений хліборобський характер цієї культури, який обумовлює світоглядну еволюцію праукраїнського субстрату. Погляд збирачів і мисливців звичайно спрямований униз, на землю, бо від неї залежить їхнє фізичне існування. Тому надзвичайні істоти-божества, що їм поклоняються люди у дотрипільський період, знаходяться, згідно з їхніми уявленнями, у деревах, камені, річці чи водоймищі, отримуючи відповідні назви Лісовика, Водяника, Мавок та ін. Хлібороб-трипілець починає зводити свій погляд на небо, з яким пов'язується доля врожаю: виникають боги сонця, грому, вітру — Сварог, Дажбог, Перун. В. Киричук висловлює думку, «що знак тризуб символізував саме цю трійцю богів, де середній зуб закінчувався хрестом-знаком життєдайного сонця, тому Тризуб — це емблема вічності українського народу» [5, с. 145].

Переважно хліборобський характер діяльності трипільців формує в їхній ментальності базовий архетип матері-землі, який якнайкраще узгоджується з матриархатними тенденціями попередньої доби та закріплює роль жіночого початку як ментальної домінанти майбутнього слов'янства й українства. Це підтверджують знайдені в розкопках Трипілля фігурки Матері-Землі, що символізують ментальне усталення на цій стадії етногенези переваги жіночого початку.

Після неоліту настає вік металів, який започаткувала мідна доба (еноліт), а продовжує бронзова. Часові рамки цього періоду: від 2500 до 800 років до н. е. Бронзові знаряддя праці значно підвищують продуктивність праці. Цей факт багато в чому спричиняє подальші соціальні трансформації, а саме розклад родового ладу. Залежно від характеру основної діяльності виникає суспільно-ладова диференціація, що в подальшому великою мірою обумовить ментальну диференціацію цілих народів. У хліборобській лісостеповій смузі, де головним чином мешкали протоукраїнські елементи, на місце родової громади приходять територіальна. Це було природно і закономірно, адже хлібороби ведуть переважно осілий образ життя, який пов'язаний із необхідністю мати постійні земельні угіддя. Територіальна спільнота сприяє утвердженню осілої прикутості до конкретного шматка землі, котрий продовжує виступати чи не єдиним джерелом хліборобської

життєдіяльності. Ця особливість знайде свій відбиток у менталітеті майбутніх українців, зокрема у відсутності в них експансіоністських устремліннь та мотивацій.

Інше впорядкування отримала людська маса у степовій зоні. Тут преважуючим видом діяльності було скотарство, яке вимагає від людей, які їм займаються, перманентного освоєння щоразу все нових і нових просторів. Тому територіальна громада за таких умов виникнути не могла, бо не мала під собою відповідного підґрунтя. На зміну материнській родовій громаді приходять у кочових скотарів батьківська або патріархальна, що обумовлює панування в менталітеті представників цих племен чоловічого первня, а також формує налаштованість до перманентної експансії. Такого типу ментальні настанови спонукають до безперервного загарбання нових теренів та забезпечують вольову перевагу над осілими хліборобами, яка проявилася у завоюванні кочовиками величезних праукраїнських просторів та утворенні на них досить потужної Скіфської держави.

Відомості про цю державу містить праця «батька» історії Геродота, яка так і називається «Скіфія». Із неї дізнаємося, що у I тисячолітті до н. е. скіфи (по версії Геродота — скити, автоназва — сколоти) сформували державне утворення, яке досягло найбільшого розквіту приблизно у VII–IV ст. до н. е. Територіально Скіфія охоплювала всю степову й частину лісостепової Надчорноморщини від морського узбережжя до Києва, тобто майже всю територію сучасної України. Територія Скіфії поділялася на дві частини: хліборобський степ і скотарський лісостеп. Населення відповідно складалося з двох базових груп — хліборобської і скотарської. Щодо першої групи, то більшість дослідників вважають їх нащадками трипільців-оріїв і попередниками слов'ян. Стосовно другої групи існує певна невизначеність: більшість вчених вважає ці племена іранськими за походженням.

Територіальна община зберігається як основний осередок хліборобської Скіфії. Усі орні землі становили общинну власність, але для обробки поділялися між окремими родинами. Проіснувавши майже тисячу років, 7-мільйонна за населенням Скіфсько-сколотська імперія впала на зламі II–III ст. під ударами східних сарматських племен. Зрозуміло, що самі скіфи-сколоти — безпосередні нащадки трипільців-оріїв — не зникли з історичної мапи Східної Європи. Можна припустити, що, увійшовши до складу держави сарматів, вони, як це часто трапляється в історії, змінили свою етнічну назву. Значна частина колишніх скіфів стала відомою під назвою «слов'яни», оскільки саме в цей час на руїнах Скіфсько-сколотської держави виникає нове державне об'єднання — Антське царство, що займало територію Середнього Придніпров'я та басейн Південного Бугу. Використання для означення населення Антської держави етноніма «слов'яни» виправдовується

збігом у часі загибелі Скіфсько-сколотської імперії з першими випадками вживання названого етноніма — у працях давньогрецького вченого Птолемея у II ст. Інші історичні джерела того часу містять й інші назви праукраїнського субстрату: «венеди», «склавіни», «руси» й нарешті «анти».

Отже, у II ст. у південній (лісостеповій) частині Східної Європи формується велика група східнослов'янських племен, відома в історіографії під назвою «анти». На захід від них утворюється інша група східнослов'янських племен, що отримала назву «словени» або «склавіни». Східні слов'яни, що жили на території теперішньої України, об'єдналися в досить велику для того періоду державну формацію — Антську державу, яка простяглася на північ від Чорного моря від Дністра до Дону й охоплювала, окрім слов'ян, сарматів, готів, гунів, греків та інших тогочасних мешканців праукраїнських просторів.

М. С. Грушевський, який вважав державу антив першим власне українським державним формуванням, посилаючись на свідчення антських сучасників Прокопія та Маврикія, зазначає, що анти «не знають монархічного правління, живуть у племінній роздрібненості і всякого роду справи вирішує воля народу» [6, с. 33]. В. Киричук приєднується до цього свідчення і пише, що «у цій державі панував демократичний лад» [5, с. 146]. М. І. Костомаров у роботі «Закон Божий (Книга буття українського народу)» у своєрідній манері, що відповідає жанровій стилістиці цієї праці, по суті вказує на цю саму особливість: «І поприймали слов'яни од німців королів і князів, і бояр, і панів, а преж того королі були в їх вибрані урядники... І панів у слов'ян не було, а були старшини: хто старший літами і до того розумніший, того на раді слухають, а то вже стали пани, а у їх невольники» [7, с. 22].

Наведені характеристики політичного ладу, який утвердився в Антській державі, означають, що вже в цей час доволі чітко проступають певні ментальні властивості, які знайдуть свій розвиток у подальшій політичній ментальності українства: схильність до демократичних форм суспільно-демократичної організації, брак консолідації, прагнення до відцентрових схем державного устрою та певного регіоналізму. Провідна роль в антському державотворенні місцевих голів рад старійшин, що обиралися на племінних зборах (таких як Бож у 360-х рр., Мезамир (Мезимир) у 550-х рр.), багато в чому спричинила недовготривалість існування Антської держави — три століття, від кінця IV до початку VII ст., неспроможність на згуртований опір краще зорганізованим аварам.

Натомість на руїнах Антської держави досить швидко виникає нове державне утворення, значно більше й могутніше, — Київська Русь. Після занепаду держави антив основна маса її населення відступила на північ від Чорного моря — на теперішні Київщину, Полісся, Волинь, Чернігівщину,

де організовує нове життя, в основі якого був поділ на племена. Давньоруський літопис «Повість врем'яних літ» містить таке описання племен, що у VIII–IX ст. проживали на сучасних українських теренах: на правому березі Дніпра, біля Києва, мешкали поляни; над Десною, Сеймом і Сулою — сіверяни; дуліби (бужани, волиняни) — вздовж Бугу; над Бугом — уличі; над Дністром — тіверці; між Прип'яттю і Тетеревом — деревляни. Саме ці племена прийнято вважати етнічною підоймою українства.

М. С. Грушевський, справедливо заперечуючи існування «давньоруської народності», зауважує, що «великоруська народність формується переважно на фінському ґрунті, білоруська — у близькому спілкуванні з литовською групою, українська — у вічному сусідстві з тюрками» [6, с. 14]. Це спостереження визначає базові неслов'янські асиміляційні компоненти, які відігравали суттєву роль у етногенезі східнослов'янських народів.

Треба сказати і про існування племінної диференціації у східнослов'янському середовищі: на відміну від згаданої південної групи племен, на базі якої з тюркськими домішками утворилася українська народність (про тюркський чинник української етногенези влучно сказав академік О. Пріцак: «Татари — це не дикі зайди, грабіжники, а на рівні із запорожцями — наші предки» [8, с. 56]), північно-західна група, до якої належали кривичі й дреговичі, разом з певним литовським елементом стала предком теперішніх білорусів. Окремо слід зупинитися на етногенезі росіян, адже ця проблема є, мабуть, найскладнішою у східнослов'янській етногенезі.

Північно-східні слов'янські племена вятичів та родимичів, безперечно, є одним із складових чинників формування російського етносу. Але в другій половині XII ст. відбулися певні події, які, на думку російського історика К. Добриніна та українського Д. Дорошенка, мали важливе значення в російській етногенезі. Йдеться про переселення під половецьким натиском деяких представників південнослов'янської, української групи племен у більш природно захищені північні землі між Верхньою Волгою й Окою, куди вже раніше направився значний колонізаційний потік із землі новгородців і вятичів. «Колоністи розселялися серед місцевого фінського населення, доволі рідко, й асимілювали його з собою. Так, з мішанини слов'янських колоністів з фінами сформувалася під владою князів Рюрикового дому народність великоруська» [4, с. 63]. Напевно, саме цей факт спонукав М. С. Грушевського назвати великоруську народність «молодшою сестрою» української [6, с. 62].

Щодо часових рамок завершення української етногенези одностайності серед наукових авторитетів немає. Так, за версією відомого російського етнологіста Л. М. Гумільова, Запорізьку Січ слід уважати за «ту консорцію, з якої малоросійський субетнос перетворився через 200 років в український

етнос» [9, с. 550]. Д. І. Дорошенко пише інакше: «...Ледве чи можна уявляти собі процес диференціації східного слов'янства, процес формування окремих племен і об'єднання їх в окремі групи, котрі пізніше перетворилися в три руські народності... вже закінчився тоді, коли літописець в XI віці давав свій знаменитий огляд етнографії східного слов'янства. Цей процес затягнувся ще принаймні на два століття...» [4, с. 35]. Тобто, на думку Д. І. Дорошенка, утворення українського, білоруського та російського етносів в основному склалося у XIII ст. М. С. Грушевський розглядає факт сплюндрування Києва військом суздальського князя Андрія Боголюбського у 1169 р. як перші початки протистояння між українцями та росіянами [6, с. 62]. Така оцінка цієї події відбиває погляд, що вже у другій половині XII ст. конституювалася доволі чітка диференціація між українським та російським етносами.

Думається, що ближче до істини знаходиться твердження Д. І. Дорошенка, адже саме у XIII ст. відбувається занепад Києва як центру відносно монолітної держави. Превалювання центробіжних тенденцій, роздрібненість, вихід на перший план периферійних князів можна розглядати в сукупності як етнічне усталення східнослов'янських народів. Час, наведений Л. М. Гумільовим, більшою мірою можна віднести до початку формування української нації, а не перетворення «малоросійського субетносу в український етнос». Київські ж події 1169 р. є дійсно показовими з точки зору існування вже у той час наочних початків різної етнічної самосвідомості у захисників Києва та суздальського війська.

Висновки. Таким чином, необхідно констатувати таке. Розв'язати остаточно проблему української етногенези та чітко, переконливо й послідовно відтворити її періоди й особливості є досить важким завданням з огляду на складну динамічність процесів етноутворення, що далеко не завжди знаходить адекватне і всеосяжне віддзеркалення у певних наукових джерелах. Проте можна вести мову про можливість і необхідність пошуку найбільш прийнятних та науково коректних гіпотез щодо української етногенези. У цьому зв'язку автохтонно-автономістична версія виникнення українства виглядає як така, що найбільш відповідає зазначеним вимогам.

Узагальнюючи деякі моменти української етногенези, треба звернути увагу на окремі особливості формування первісної ментальності праукраїнців, які згодом отримують належний розвиток у менталітеті українського етносу.

Тривале існування матріархального родового ладу в далеких попередників українців забезпечило домінування в їхньому менталітеті жіночого первня, який закріплюється в часи Трипільської культури в культурі землі-матері, характерного, проте, для всіх хліборобських народів. Напевно, у цей

час виникає майбутня ментальна домінанта слов'янства — жіночий архетип Землі-Матері. Виникнення в добу металів територіальної громади, де панує общинна власність на землю, а обробка здійснюється окремою родиною, з одного боку, визначає збереження великої ролі родини (фактично ролі матері) у вихованні і житті конкретного індивіда, а з другого боку, закріплює осілість, прикутість до певного шматка землі, що формує в менталітеті певну відсутність експансіоністсько-загарбницьких мотивацій і, як наслідок, — миролюбність. Остання риса якнайкраще проявиться в українців, котрі за всю власну історію нікого ніколи не завойовували, але, проте, самі були об'єктом перманентного завоювання.

Існування на сучасних українських теренах Скіфсько-сколотської, Антської держав, до яких термін «держава» у теперішньому розумінні можна застосувати з великою мірою умовності, усе ж є показовим щодо спроможності протоукраїнського субстрату до політичної організації. Студіювання громадсько-політичного устрою Антської держави, яку М. С. Грушевський взагалі вважав першим українським державним утворенням, дозволяє визначити і певні особливості власне політичної ментальності найближчих попередників українців.

Визначальна роль племінних зборів, котрі згодом трансформуються у Київській Русі у віче, засвідчує іманентність демократичних настанов первісної української ментальності. У той же час фактичне здійснення владних функцій поміж скликанням племінних зборів радою старійшин, що часто-густо не мала одноосібного керівника — свого голову, про що пише той же М. С. Грушевський [6, с. 33], указує як на схильність до колегіальних форм управління, так і на ігнорування принципу єдиновладдя і певну недовіру чи нехтування власними авторитетами. Остання настанова розв'ється в типову для політичного менталітету українців і отримує назву «егалітаристського негативізму» у ставленні до власних політичних лідерів та політичної еліти. Поліцентричний державний устрій (поняття використовується умовно) Антської держави визначає політико-ментальну орієнтацію наших давніх попередників на відцентрованість, яка еволюціонуватиме до регіоналізму українців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Побочий І. А. Менталітет українського суспільства: витоки та сучасний стан / І. А. Побочий // Вісн. СевДТУ. — 2008. — Вип. 91 : Політологія. — С. 37–40.
2. Бабина Т. Г. Історичні виміри менталітету: своєрідність українського світу / Т. Г. Бабина // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. — 2012. — Т. 20, вип. 22 (2). — С. 8–12.

3. Стражний О. Український менталітет. Ілюзії – міфи – реальність / Олександр Стражний. – К. : Книга, 2009. – 368 с.
4. Дорошенко Д. І. Нарис історії України : в 2 т. Т. I / Д. І. Дорошенко. – К. : Глобус, 1992. – 238 с.
5. Киричук В. Історичні корені українського народу: до питання етногенези українців / В. Киричук // Генеза. – 1994. – № 1. – С. 142–149.
6. Грушевський М. С. Очерк истории украинского народа / М. С. Грушевский. – 2-е изд. – Киев : Лыбидь, 1991. – 400 с.
7. Костомаров М. І. Закон Божий (Книга буття українського народу) / М. І. Костомаров. – К. : Либідь, 1991. – 40 с.
8. Прицак О. Що таке історія України / О. Прицак // Слово і час. – 1991. – № 1. – С. 55–60.
9. Гумилев Л. Н. Древняя Русь и Великая степь / Л. Н. Гумилев. – М. : Мысль, 1989. – 765 с.
10. Філософ. і соціол. думка. – 1994. – № 3–4. – С. 36–73.

ЭТНОГЕНЕЗИС УКРАИНСКОГО НАРОДА И ОБРАЗОВАНИЕ ЕГО ПЕРВИЧНОЙ МЕНТАЛЬНОСТИ

Полищук И. А.

Раскрываются различные подходы и концепции этногенезиса украинского народа в контексте формирования его первичной ментальности. В рамках историсофской парадигмы изучения украинской ментальности описываются основные вехи этногенезиса украинцев. Отмечается ярко выраженный земледельческий характер Трипольской культуры — протокультуры украинцев, которая определила особенности их первичной ментальности. Антское государство рассматривается как первая протоукраинская политическая общность, которая заложила ментальные свойства, которые найдут свое развитие в дальнейшей политической ментальности украинства: демократизм, децентрализм, регионализм и др.

Ключевые слова: этногенезис, украинская ментальность, Трипольская культура, Антское государство, Киевская Русь, демократизм, регионализм.

ETHNOGENY UKRAINIAN PEOPLE AND FORMATION ITS ORIGINAL MENTALITY

Polishchuk I. O.

Revealed a variety of approaches and concepts ethnogeny of the Ukrainian people in the context of its primary mentality. Within historiosophical Ukrainian mentality paradigm study describes key milestones ethnogeny of Ukrainians. Emphasized on the bright tilling discovered the nature of Tripoli culture — protocultural Ukrainian, which defined the original features of their mentality. Ants state is seen as the first proto-Ukrainian political

community, which laid the mental qualities that find their further development in the political mentality of the Ukrainians: democracy, decentralization, regionalism and more.

The article made the following conclusions. To solve the problem of Ukrainian ethnogeny finally and clearly, convincingly and consistently play its period features and is quite a difficult task given the complex dynamic processes ethnogeny. The process of the emergence of ethnicity is not always adequate and comprehensive reflection of scientific sources. But we can talk about the possibility and the need to find the most acceptable and scientifically correct hypotheses concerning Ukrainian ethnogeny.

In this connection, the indigenous-origin Ukrainians autonomous version looks like is that most meets the requirements. Summarizing some moments Ukrainian ethnogeny should pay attention to the specific features of the formation of primitive mentality of pre Ukrainians who subsequently receive proper development of the mentality of the Ukrainian people. Prolonged existence of matriarchal clan system in the distant predecessors Ukrainian ensured the dominance of women in their mentality primary which is fixed at the time of Tripoli culture in the cult of the earth-mother, typical, however, for all grain-growing nations. Surely this time there is a future mental dominant Slavs — female archetype of the Earth Mother. The emergence of a day of metals territorial community where there is communal land ownership, and processing is carried out a separate family, on the one hand, determines saving big role family (actually a mother) in the education and life of a particular individual, and with other hand, reinforces sedentary, propensity to a certain piece of land that forms the mentality of a no-aggressive expansionist motivations and as a result — peacefulness. The latest feature best manifested in Ukrainian, which for all its history never won one but, however, were themselves the object of permanent conquest. The existence of modern Ukrainian territory Scythian-Skolot, Ants States is representative of the capacity of the substrate to the proto-Ukrainian political organization. Study of the socio-political system Ants state, which M. S. Grushevsky generally believed the first Ukrainian state formation, and to determine certain characteristics of political mentality of their own immediate ancestors Ukrainian. The decisive role of tribal assembly, which later transformed into Kiev Rus in the council, shows immanence democratic guidelines original Ukrainian mentality. At the same time the actual exercise of functions among convening meetings of tribal council of elders, which often had the sole head — his head, which writes the same M. S. Grushevsky [6, p. 33], indicating both the propensity to collective forms of governance, and in disregard of the principle of autocracy and a mistrust or neglect their own authorities. The latter attitude will develop in a typical Ukrainian political mentality and will be called «egalitarian negativity» with respect to their political leaders and the political elite. Polycentric state system Ants state determines the political and mental focus our ancient predecessors decentralism that evolutionary regionalism to Ukrainian.

Key words: ethnogeny, Ukrainian mentality, Tripoli culture, Ants state, Kiev Rus, democracy, regionalism.

